ناسیۆنالیسم، سەربەخۆییخوازیی و ئەستێرەکانی ئورووپا!..

برایم فڕۆشی

ئەم ڕۆژانە، چەپ و ڕاست و شاهی و مەلایی فارس زۆرتر لە جاران باس لە ،،جودایی خوازیی،، حزبی کوردی دەکەن، کە گەرەکیانە ئێرانی ئەوان ،،تجزیە،، بکەن. ئەمەش تێگەیشتنی زاڵی حکوومەت و نوخبەی فارس بووە و هەیە. بە ساڵان بە تایبەت لە ناو چەپی فارس باس لەوە کراوە و دەکرێ کە مەسەلەی نەتەوەیی و نەتەوایەتی لە سەردەمی گلۆبالیسم بەرەو کەمڕەنگبوون چووە و دەچێ و فرەنەتەوەبوون و جیهانیبوون بە وتەی هامبرماس فەیلەسووفی ئاڵمان، جێگای نەتەوەیی بوون دەگرێتەوە. بۆ ئیسباتی ئەم بۆچوونە یەکیەتی ئورووپا وەک وێنە باس کراوە و باس دەکرێ.

نووسەری ئەم دێڕانە لە کتێبێکدا بە ناوی (مەڕەق و ناسنامە و ناسنامەی نەتەوەیی) کە جارێ لە لایەن وەشانخانەوە چاپکردنی ڕاگیراوە، ئەم بابەتەی تاوتۆ کردووە کە چۆن ناسیۆنالیسم لە هەموو ئورووپا، فەڕانسە، ئاڵمان، هولەند، ئوتریش، بلژیک، سپانیا، ئیتالیا، سکاندیناوی و شوێنی تر گەشەی ساندووە. هەڵوەشانەوەی یۆگسلاوی، چکۆسڵۆڤاکی دوو وێنەی بەرچاو بوو. جگە لەوە یەکیەتی ئورووپا لە ناوخۆیدا تووشی قەیرانێکی بنەڕەتی بۆتەوە کە بابەتی سەرەکی گەڕاندنەوەی سەربەخۆیی سیاسی وڵاتانی ناو یەکیەتییە و ئەوەش وای کردووە یەکیەتی ئورووپا لە زۆر لایەنەوە نەتوانێ وەک ناوەندێکی ئورووپی یەکدەست هەڵوەست بگرێ و بەرنامەکانی پێش بخات.

ئەوەی ڕوونە، ئەوەیە کە لە وڵاتانی ئورووپا، ناسیۆنالیسمی نەتەوەیی وناوچەیی لە گەشەکردن-دایە و داوای سەربەخۆیی کردن، تەنیا ،،باسک و کاتەلان،، ناگرێتەوە. ژمارەی جودایی خوازنی ئورووپا بە سەت گرووپ و حزب و ناوچە مەزندە دەکرێ. هەرچەند ناسیۆنالیسم و سەربەخۆییخوازیی لە ئورووپا لە سەدەی ١٨ و ١٩ گەرم بوو، بەڵام ئەو نەتەوە و کۆمەڵگایانەی وەک خۆیان نەکەوتنە ناو پرۆسەیی سەربەخۆیی خوازیی سەدەکانی ڕابوردوو، ئێستا داوای سەربەخۆیی و بڕیاردانی مافی خۆیان دەکەن و لە لایەنی سیاسی جیاواز دەنوێنن.

بەناوبانگترین هێز و جوڵانەوەکان، کاتەلان(سپانیا) کە بە ساڵانە داوای جیابوونەوەی تەواو لە سپانیا دەکەن. جوڵانەوەی شۆتلاند(بریتانیا) وەک حزبی نەتەوەیی شۆتلاند(SNP) کە بە تەمان دووهەمین ڕێفڕاندۆمی خۆیان بۆ سەربەخۆیی بەڕێوە بەرن.
نەتەوەخوازانی فلامی Flandern بلژیک کە زمانیان هولەندییە و ژمارەیان دەگاتە نزیک حەوت ملیۆن، داوای جیابوونەوە لە بەشی فەڕانسە زمانی بلژیک دەکەن. باسکی سپانیا بەناوبانگن بە ئەوەی بە ساڵانە داوای سەربەخۆیی خۆیان لە سپانیا دەکەن. کرۆسیکا Korsika دوورگەیەکی نزیک ئیتالیایە، بەڵام لە ساڵی ١٧٦٨ ەوە بەتە مڵکی فەڕانسە و داوای ئاتۆنۆمی زۆرتر هەتا سەربەخۆیی خۆیان لە فەڕانسە دەکەن.
ئەو شوێنانەی داوای سەربەخۆیی دەکەن وەک پادانیەن و باشووری تیرۆل لە ئیتالیا، دورگەی فەڕۆر لە (دانمارک) و بایرن لە ئاڵمان خاوەنی دامودەزگای خۆیانن. حزبی بایرن Die Bayernpartei BP ساڵی ١٩٤٦ دوای کۆتایی شەڕی دووهەم دامەزراوە و داوای جیابوونەوە لە ئاڵمان دەکات. ئەم حزبە لە ساڵی ١٩٤٩ هەتا ساڵی ١٩٦٦ ئەندامی پارلەمانی ئاڵمان بووە و ئێستا ئەندامی پارلەمانی ئەیالەتی بایرن و ئەندامی بەرەی ئازاد لە ئورووپایە کە ٣٨ ئەندام، واتە حزب و گرووپ لە خۆ دەگرێ.

حزبی بایرن گەرەکیە ئەیالەتی بایرن لە ئاڵمان جیا کاتەوە، بەڵام ئەندامی فەدرالیسمی ئورووپا بمێنێ و ئابووریی و سیاسەتی خۆی و بایخەکانی نەتەوەیی خۆی ڕاگرێ و بیپارێزێ. ئەم حزبە خۆی لە حزبی سەرەکی بایرن کریست دێموکرات مەسیحی دوور ڕادەگرێ و ئەوان بە حزبی ناوەندگەرا پێناسە دەکات.

هۆی جیابوونەوەی ئەم خەڵکانە جگە لە مەسەلەیی نەتەوایەتی، فەرهەنگی، زمانی و ناسنامە، سیاسەتی ئابووریی حکوومەتی ناوەندیی بەرانبەر بە خۆیان و ناوچەکەیانە کە دواکەوتوتر لە شوێنی تر ڕاگیراوە.

جگە لەم جوڵانەوانە، پاش دەرچوونی بریتانیا لە ناو یەکیەتی ئورووپا ، هێزی ناسیۆنالیست لە زیادبووندایە و لە زۆربەی وڵاتانی ئورووپا لە ڕێگای هەڵبژاردن هێدی هێدی هەم لە ناو پارلەمانی ئورووپا و هەم پارلەمانی وڵاتان و ئەیالەتەکان پەرە دەستێنن و لە ساڵانی داهاتوو ڕەنگە لە زۆر وڵاتی وەک فەڕانسە، ئاڵمان، هولەند، ئوتریش و شوێنی تر زۆرینەی دەنگ پەیدا بکەن و دەسەڵاتی دەوڵەت و حکوومەت بگرنە دەست و بوونی یەکیەتی ئورووپا تووشی قەیرانی

بنەڕەتی بکەن.
ئەم پرۆسەیە لە ڕۆژهەڵاتی ئورووپاش لە ئارادایە.

حزبی ساین فەین Sinn Féin باکووری ئیرلەند بە ساڵانە داوای یەکگرتنەوەی هەر دوو ئیرلەند دەکات، کارێک کە ئاڵمانییەکان بۆ یەکگرتنەوەی دوو ئاڵمان کردیان و کارێک کە کورد دەبوو لە سەدەی شازدە و سەدەی هەژدە و سەدەی بیست کردبایان و وەدوایان خستووە.

لە ئورووپا، مافی خەڵکان Volksrechte بە ڕەسمی ناسراوە، بەڵام لە قانوونی بنەڕەتی ئەو وڵاتانە باس لە جیابوونەوە وەک ماف نەکراوە و ئەو خەڵکانە ڕووبەڕووی حکوومەتی ناوەندی دەبنەوە ، هەر وەک چۆن ڕووبەڕوو بوونەتەوە.

ئەوەی ڕوونە ئەوەیە ئورووپای ساڵان و دەیەکانی داهاتوو، ئەگەر وەڵامی ئەم پرسیارانەی ئێستا نەداتەوە، تووشی قەیران و شەڕ و کێشە دەبێ. ئایا کوردی پارچە پارچە کراو لە چوارچێوەی تئۆریی و سیاسەت و بەرنامە وستراتێژیی بۆ بوونی ئەو ئورووپایە کە مێژووی ٢٥٠ ساڵەی دێموکراسیان لە پشتە، پرسیاری تازەیان بۆ نایاتە پێش؟ ئایا دەوڵەتانی دیکتاتۆری ناوچە کە کوردستانیان داگیر کردووە، خەونی کورد لە دێموکراسی خۆیاندا، وەدی دەهێنن، هەتا کورد لە سایەی دێموکراسی ئەواندا، ببێتە خاوەنی مافی خۆی؟؟

برایم فەڕشی
١١/٣/٢٠٢٤

جەنگی ئەوان، شۆڕشی پڕۆلیتاریا.. کامل احمد

ئەگەر گریمانکەش ئەوە بێت کە ئەم جارەش جەنگینەوان ئەمریکا-ئیسرائیلو ئێران ڕابگیرێت، ئەوا ئەم ڕاگرتنە نامانگەیەنێت بە کۆتایی جەنگ، بەڵکو دەتوانرێت وەک پشوویەکی کاتی بۆ بەردەوامبوونی جەنگ چاولێبکرێت. بە دڵنیاییەوە ڕاگرتنی شەڕلە ئێستادا بە قازانجی خەڵکی ئێران و ئیسرائیلە، چونکە دەرفەتێک

دەدات بە خەڵک کەمێک پشووبدەن و لە ئاسەوارە ڕاستەوخۆکانی جەنگ کەمتر زیان ببینن؛ ئەو ئاسەوارانەی کە لە ماڵوێرانی و وێرانکردنی شوێنی کار و ژیان دەستپێدەکەن و هەتا بە لە دەستدانی گیانی ڕۆڵەکانیان دەگات.

بەڵام ئەم ڕاگرتنە بە هیچ شێوەیەک کۆتایی جەنگە ماڵوێرانکەرەکان و قوڵدری زلهێزە جیهانی و ناوچەییەکان و چاوچنۆکی و قازانجپەرستی سەرمایە نییە. بە پێچەوانەوە، ئەمە تەنها پشوویەکی کورتە بە جەنگێکی دواتر و ماڵوێرانکەرتر؛ ئەگەر پڕۆلیتاریا نەیەتە مەیدان و بۆ هەتا هەتایە کۆتایی بە خۆیان و بە سیستەمی کاری بەکرێ و نەهێنێت.

هەر ئێستا لە ٦٠ بۆ ٧٠ ناوچەی جیاجیای جیهان شەڕ و پێکدادانی نێوان بەرژەوەندییەکانی ئەم زلهێزە جیهانییانە لە ئارادایە کە ئاگرەکەی تەڕ و شک پێکەوە دەسووتێنێت بە کۆڵەکەی زەدەبایی زیاتر و پچڕینی بەشی زیاتر لە کێکەکە. ئەم جەنگانە لە بنەڕەتدا جەنگی ئابووری و ملشکاندنی نێوان بلۆک و جەمسەرە سەرمایەدارییە گەورەکان و لەگەڵ قووڵبوونەوەی ئەزمەی ئابووری سەرمایە، ئەم جەنگانەش پەرەدەستێنن و فراوانتردەبن بە دووبارە داڕشتنەوەی نەخشەی جیهان.

جەنگی ئەم جارە، زۆر بە ئاشکراتر ئەو هاتووهاوارانەی پێشووی پووچ کردەوە کە بە ناوی دیموکراسی، مافی مرۆڤ، یان پاراستنی مافی کەمایەتییە نەتەوەیی و دینییەکان دەکرا. هەر لە ناوەندەکانی خۆیانەوە و لە لایەن خۆیانەوە شەقی تێهەڵدرا و پەردە لەسەر پووچی یان لادرا. ئەم جارە زلهێزەکان بە ئاشکرا دەڵێن کە کێشەیان نە عەمامە بەسەر و نە چاکەت و پانتۆڵ لەپێ و نە شیعی و نە سوننی و نە مەسیحی و هیچ باوەڕێکی ئایینی تر نییە، بەڵکو تەنها بەرژەوەندی و قازانجیان گرنگە، وەک پێشتریش هەروا بووە.

بۆیە ترەمپ بە پەردە ئەمەی ئاشکرا کردوو هیچ قسەیەکی بە زوڕنا ژەنان و ژوڕناڵیستەکانی بورژوازی نەهێشتەوە. ئەو دەڵێت “ئەوەی هەمە هی منە و ئەوەی تۆش دەخۆم”، بەڵام لەم نێوەدا ڕێگری بە دروستدەکرێت و ناتوانێت ئەم قازانجانە بە تەنهابخوات، چونکە هەردەم ڕێگری و پێکدادان لە نێوان زلهێزەکان و بەرژەوەندییە جیاوازەکانیان خۆی دەردەخات.

ئەزمەی ئابووری سەرمایە ئەوەندە قووڵە کە تەنانەت ڕاگرتنی کاتی جەنگیش ناتوانێت هیچ چارەسەرێکی بنەڕەتی بدات. دوای هەر جەنگ و پێکدادانێک، هەڵئاوسان بەرز دەبێتەوە و نرخی کاڵاو سووتەمەنی بە ڕادەیەک بەرز دەبێتەوە کە توانای کڕینی خەڵک دادەبەزێت و ناڕەزایەتی کۆمەڵایەتی بەرز دەبێتەوە.

ئەمە لەم چەند ڕۆژەی ڕابردوودا هەم لە ناو خودی ئەمریکا و هەم لە بەلجیکا و لە ناو دڵی ئەوروپادا شاهیدی هاتنە مەیدانی دەیان هەزار کەس بووین دژ بە گرانی ودژ بە جەنگ و ئاکامەکانی. فراوانبوونەوە و جیهانی بوونەوەی ئەم ناڕەزایەتییانە دەتوانێت ببێتە هێزێک بۆ گۆڕانکاری گەورە.
بەڵام ئەو گۆڕانکارییە تەنها کاتێک دەکرێت بگات بە قازانجی کۆمەڵگای بەشەری کە پڕۆلیتاریا هاتە مەیدان و بە ئاگایی و یەکخستن، کۆتایی بە ئەم سیستەمە بهێنێت. تەنها لەو کاتەدا دەتوانرێت لەسەر وێرانەکانی ئەم جیهانە جیهانێکی کۆمەڵی و یەکسان دامەزرێندرێت.

کامل احمد
15.03.2026

پڕۆژەیاسای دەستەی دانوستاندن لە هەرێمی کوردستان.. نووسینی: دکتۆر نوری تاڵەبانی و دکتۆر مستەفا زەڵمی -١-

بەشی یەکەم

پێناسە و ئامانجەکان
ماددەی یەکەم:
مەبەست لەم دەستەواژانەی خوارەوە:
١. دەستە: دەستەی دانوستاندن لە هەرێمی کوردستان
٢. ئەنجومەن: ئەنجومەنی دەستەی دانوستاندن
٣. سەرۆکی ئەنجومەن: سەرۆکی ئەنجومەنی دەستەی دانوستاندن
٤. ئەندام: ئەندامی ئەنجومەنی دەستەی دانوستاندن
٥. هەرێم: هەرێمی کوردستان – عێراق
٦. دەوڵەت: دەوڵەتی عێراق

ماددەی دووەم: ناوی دەستە و قەوارەی قانوون:
بەپێی ئەم قانوونە دەستەیەک دادەمەزرێت بە ناوی “دەستەی دانوستاندن لە هەرێمی کوردستان” کە کەسایەتیی مەعنەوی و سەربەخۆیی دارایی و کارگێڕیی هەیە، پەیوەستە بە پەرلەمانی کوردستان و لەی بەرپرسیارە، بارەگای سەرەکی لە هەولێری پایتەختی هەرێمە.

ماددەی سێیەم: ئەرکەکانی دەستە:
١. دانوستاندن لەگەڵ نوێنەرانی حکوومەتی عێراق و لایەنە پەیوەندیدارەکان لە هەموو ئەو بابەتانەی پەیوەندییان بە دۆخی هەرێم و مافەکانی گەل و بەرژەوەندییە باڵاکانیەوە هەیە لە چوارچێوەی دەستووری و یاساییە کارپێکراوەکانی عێراقدا.
٢. پشتگیریکردنی نوێنەرانی هەرێمی کوردستان لە ئەنجومەنی وەزیرانی عێراق و ئەنجومەنی نوێنەران و هەموو دامودەزگا و تەکێای دەستەکانی سەر بە دەوڵەتی عێراق، لەگەڵ چاودێریکردنی چۆنیەتیی جێبەجێکردنی ئەرکە دەستووری و یاساییەکانیان.

بەشی دووەم
ئەرکەکانی دەستە

ماددەی چوارەم: دەستە ئەم کارانەی خوارەوە ئەنجام دەدات:
١. هەماهەنگی و ڕاوێژکردن لەگەڵ سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان و ئەنجومەنی وەزیران و پەرلەمانی هەرێم و قەوارە سیاسییەکان کە نوێنەرایەتیی کارایان لە پەرلەمانی هەرێم هەیە و دامەزراوە و ناوەندە زانستی و مەدەنییەکان لە ناوەوە و دەرەوەی هەرێم بە مەبەستی لێکۆڵینەوە لە پلان و توێژینەوە ستراتیژییەکانی پەیوەندیدار بە بەرژەوەندییە باڵاکانی گەلی هەرێمی کوردستان – عێراق.

٢. دانوستاندن لەگەڵ حکوومەتی ناوەندی سەبارەت بە کێشە هەڵپەسێردراوەکان لە نێوان هەرێم و حکومەتی ناوەندی و بەرگریکردن لە ماف و شایستە دەستووری و قانوونییەکانی خەڵکی هەرێمی کوردستان و چەسپاندنیان بە شێوەیەکی ورد و ڕوون لە ماوەیەکی گونجاودا کە هەموو لایەنەکان لەسەری ڕێک دەکەون و پابەند دەبن بە جێبەجێکردنی.

٣. چاودێری ئەدای نوێنەرانی گەلی کوردستان لە دەسەڵاتی جێبەجێکردن و قانوون دانانی فیدراڵی و لە هێزە چەکدارەکان و دەستە و دامەزراوە فیدراڵییەکانی دیکە کە پۆستیان تێدا وەرگرتووە

بەپێی شایستەی نەتەوەیی و هەڵبژاردنەکانی گەلی هەرێمی کوردستان – عێراق، و ئامادەکردنی ڕاپۆرتی دەورەیی لەسەر چالاکییەکانیان بۆ مەبەستی خستنەڕووی بۆ پەرلەمانی هەرێم و ڕای گشتی، ئەگەر پێویست بێت.

٤. کارکردن بۆ گەڕاندنەوەی بەڵگەنامە و دۆکیۆمێنتەکانی تایبەت بە کورد و هەرێمی کوردستان کە لای هەندێک لە دامەزراوە و دەزگاکانی حکوومەتی ناوەندین، لەوانەش ئەوانەی کە لەلایەن هەندێک دەزگای ڕژێمی پێشووەوە گوازراونەتەوە بۆ ناوەند، و ڕادەستکردنیان بە لایەنە تایبەتمەندەکان لە هەرێم.

٥. بەڵگەنامەکردنی ئەو دانوستاندنانەی کە پێشتر لە نێوان سەرکردایەتییە سیاسییە کوردییەکان بە کۆمەڵ یان بە تەنیا لەگەڵ حکومەتە یەک لەدوای یەکەکانی عێراق یان لایەنە پەیوەندیدارەکانیان ئەنجام دراون و ئەوانەش کە ئێستا و لە داهاتوودا ئەنجام دەدرێن، لەوانەش ڕێککەوتنە سیاسییەکان کە لایەنە سیاسییە کوردییەکان یان هەندێک لایەن بەشدار بوون تێیدا، پێش نیسانی ٢٠٠٣ و دوای ئەو ڕێکەوتەش..

٦. ئامادەکردنی توێژینەوە و لێکۆڵینەوە بە یارمەتی پسپۆڕان سەبارەت بە کێشە هەنووکەییەکانی نێوان هەرێمی کوردستان و حکومەتی ناوەندی.

٧. دەستە ژمارەیەک لە پسپۆڕان و ناوەندە پسپۆڕەکان لە ناوەوە و دەرەوەی هەرێم ڕادەسپێرێت بۆ ئامادەکردنی توێژینەوە لەسەر ئەو کێشانەی کە لە بڕگەی (٦)ی سەرەوە ئاماژەیان پێکراوە، بەتایبەتی ئەو بابەتانەی کە کات تێیاندا ڕەگەزێکی بنەڕەتییە، وەک جێبەجێکردنی ماددەی (١٤٠)ی دەستووری عێراقی، و ئەوانەش کە کات تێیاندا ڕەگەزێکی سنووردارە لە جێبەجێکردندا، وەک بابەتەکانی دیکە کە ئێستا دانوستاندنیان لەسەر دەکرێت.

بەشی سێیەم
ئەنجومەنی دەستە و دەستەی سەرۆکایەتی

ماددەی پێنجەم:

لیژنەیەک کە لە حەوت ئەندام پێکدێت و نوێنەرایەتی هەموو فراکسیۆنە پەرلەمانییەکانی ناو پەرلەمانی هەرێم دەکەن، ئەرکی هەڵبژاردنی ئەندامانی ئەنجومەنی دەستە دەگرێتە ئەستۆ، بەو مەرجەی کە بە ڕابردووی پاک و دەستپاکی و لێهاتوویی ناسرابن هەر یەکە لە بواری پسپۆڕی خۆیدا، لەگەڵ شارەزایی تەواویان لە زمانی عەرەبی.

ماددەی شەشەم:

ئەنجومەنی دەستە لە حەوت ئەندامی سەرەکی و دوو ئەندامی یەدەگ پێکدێت، لەلایەن پەرلەمانی هەرێمەوە بە زۆرینەی دوو لەسەر سێی ژمارەی ئەندامانی پەرلەمان هەڵدەبژێردرێن.

ماددەی حەوتەم:

نابێت کۆکردنەوەی ئەندامەتی ئەنجومەن لەگەڵ هیچ پۆستێکی سیاسی یان پیشەییەکی فەرمی لە دامەزراوەکانی حکومەتی ناوەندی یان هەر کارێکی دیکە لە کەرتی تایبەت.

ماددەی هەشتەم:

١. بەتەمەنترین ئەندام سەرۆکایەتی یەکەم کۆبوونەوەی ئەنجومەن دەگرێتە ئەستۆ بە بەڕێوەبردنی پرۆسەی هەڵبژاردنی دەستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەن.

٢. دەستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەن لە سێ ئەندام پێکدێت کە بریتین لە سەرۆک و جێگری سەرۆک و سکرتێر، لە نێو ئەندامە سەرەکییەکان بە دەنگدانی نهێنی ڕاستەوخۆ هەڵدەبژێردرێن، تەنانەت لە حاڵەتی نەبوونی کێبڕکێ لە نێوانیان بە وەرگرتنی یەکێک لەو پۆستانە.

٣. مەرجە سەرۆکی ئەنجومەن دوو لەسەر سێی دەنگەکان بەدەست بهێنێت، جێگری سەرۆک و سکرتێریش زۆرینەی ڕەهای دەنگەکان، هەموویان لە ڕێگەی دەنگدانی نهێنی لە نێوان ئەندامە سەرەکییەکان هەڵدەبژێردرێن.

ماددەی نۆیەم:

یەکەم: پێویستە سەرۆکی ئەنجومەن یان ئەوەی نوێنەرایەتی دەکات ڕاپۆرتێکی مانگانە پێشکەش بە سەرۆکایەتیی پەرلەمان بکات سەبارەت بە هەڵسەنگاندنی کاری دەستە بەپێی ئەرک و ئەو بەرپرسیارێتیانەی لەم یاسایەدا چەسپێنراون. پێویستە ڕاپۆرتەکە هەڵسەنگاندنی دەستە بە کارکردنی نوێنەرانی گەلی هەرێم لە دەسەڵاتەکانی جێبەجێکردن و یاسادانان و دامەزراوە فیدراڵییەکانی دیکە و ڕادەی هاوکارییان لەگەڵ دەستە و ئەو بەربەستانەی ڕووبەڕووی ئەرکەکانیان دەبنەوە لە خۆ بگرێت.

دووەم: پێویستە دەستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەن لانیکەم جارێک لە هەر سێ مانگ جارێک لەبەردەم پەرلەمانی هەرێم و لیژنە پەیوەندیدارەکانی ئامادە بن، بۆ پێشکەشکردنی ڕاپۆرتی وردەکاری دەربارەی ڕەوتی کاری دەستە و ئەو ئەرکانەی لە ماوەی دیاریکراوی

سەرەوەدا ئەنجامیان داوە.

سێیەم: پەرلەمانی هەرێم مافی لێپرسینەوەی لە سەرۆکی دەستە هەیە بەپێی لێپرسینەوە لە وەزیرەکان بەگوێرەی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان.

ماددەی دەیەم:

١. نابێت ئەنجومەن مافی دانوستاندن بە ناوی ئەنجومەن یان دەستە بدات بە هیچ کەس یان لایەنێک.

٢. نابێت ئەنجومەن واژۆی هیچ ڕێککەوتننامە یان بەڵگەنامەیەکی دانوستاندنی کۆتایی بکات لەگەڵ هیچ لایەنێک، تەنها دوای خستنەڕووی ڕێککەوتننامە یان بەڵگەنامەکە بە پەرلەمانی هەرێم و وەرگرتنی ڕەزامەندی نووسراوی لێی نەبێت.

٣. سەرۆکی ئەنجومەن یان ئەوەی نوێنەرایەتی دەکات بە ناوی دەستەوە واژۆی ڕێککەوتننامە و بەڵگەنامە دانوستاندنەکان دەکات.

٤. ئەنجومەن ڕەزامەندی لەسەر ڕەشنووسی کۆتایی ڕێککەوتننامە و بەڵگەنامە دانوستاندنەکان دەدات، پێش ئەوەی سەرۆکی هەرێمی کوردستان یان سەرۆکی پەرلەمانی هەرێم، یان سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان لە چوارچێوەی کۆماری عێراقدا واژۆی بکەن.

ماددەی یازدەهەم:

ماوەی ئەندامێتی لە ئەنجومەن چوار ساڵە و تەنها بۆ یەک جار دەکرێت نوێ بکرێتەوە.

ماددەی دوازدەهەم:

یەکەم: نیسابی گرێدانی دانیشتنەکانی ئەنجومەن بە ئامادەبوونی زۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەندامانی دێتە دی.

دووەم: بڕیارەکان لە دانیشتنەکانی ئەنجومەن بە زۆرینەی دوو لەسەر سێی ژمارەی ئەندامانی وەردەگیرێن.

ماددەی سێزدەهەم:

پێویستە ئەنجومەن پەیڕەوێکی ناوخۆ بۆ دەستە دابنێت بەپێی ئەم قانوونە بە زۆرینەی دوو لەسەر سێی ژمارەی ئەندامانی، و بیخاتە بەردەم پەرلەمانی هەرێم بۆ پەسەندکردنی لە ماوەی مانگی یەکەمی دەستپێکردنی کاری دەستە، بە مەرجێک ئەمانەی خوارەوە لە خۆ بگرێت:

١. پەیکەری ڕێکخستنی دەستە.
٢. دابەشکردنی ئەرک و دەسیەکان بەسەر ئەندامانی سەرۆکی و یەدەگی ئەنجومەنی دەستە.
٣. قانوونی تایبەت بە خزمەت و ستافی کارمەندانی دەستە.
٤. قانوونی تایبەت بە ڕاوێژکاری و توێژینەوە و لێکۆڵینەوەکان کە لەلایەن پسپۆڕانی دەرەوەی دەستە ئامادە دەکرێن و ئەوانەی پەیوەندییان بە ئەرشیفکردن و کۆکردنەوەی زانیاری بە دەستە هەیە.
٥. میکانیزمی دامەزراندنی بەڕێوەبەرە جێبەجێکارەکان و فەرمانبەران و ڕاوێژکاران لە خاوەن شارەزایی و پسپۆڕی و وەرگرتنی دەستلەکارکێشانەوەیان یان لادانیان بەپێی قانوون.
٦. دیاریکردنی پاداشتی کارمەندانی دەستە و مەرجەکانی بەخشینی.

ماددەی چواردەهەم:
١. سەرچاوە داراییەکانی دەستە لەو بڕە پارانە دێن کە لە بودجەی گشتی دارایی هەرێم بۆی تەرخان کراوە.
٢. ئەنجومەن بودجەی دارایی تایبەت بە دەستە پێشنیار دەکات و پێشکەشی پەرلەمانی هەرێمی دەکات بۆ پەسەندکردنی.
٣. ژمێرەکانی دەستە ملکەچی وردبینی و چاودێری دیوانی چاودێری دارایی لە هەرێم دەبن.

ماددەی پازدەهەم:
یەکەم: ئەندامەتی سەرۆک و ئەندامانی دەستە بە یەکێک لەم هۆکارانەی خوارەوە کۆتایی دێت:
١. دەستلەکارکێشانەوە.
٢. مردن.
٣. ئامادەنەبوون لە کۆبوونەوەکانی ئەنجومەن بۆ سێ جاری یەک لەدوای یەک بەبێ پاساوی ڕەوا.
٤. سەلماندنی ناڕاستی ئەو زانیارییانەی پێشکەشی کردوون یان دەریبڕیون لە کاتی خۆپاڵاوتنی بۆ وەرگرتنی ئەندامەتی ئەنجومەن.
٥. سەلماندنی بێ توانایی لە ئەنجامدانی ئەرکەکانی بەهۆی تووشبوونی بە کەمئەندامی جەستەیی یان دەروونی.
٦. حوکمدانی بە تاوانێکی ئابڕووبەر.
٧. سەلماندنی ئەنجامدانی پەیوەندی نهێنی لەگەڵ کەس یان لایەنێکی پەیوەندیدار بە ئەرکەکانی دەستە بەبێ مۆڵەت یان زانینی پێشوەختەی ئەنجومەنی دەستە.

دووەم: سەرۆکی ئەنجومەن ڕاسپاردە پێشکەش بە پەرلەمانی هەرێم دەکات بە کۆتاییهێنان بە ئەندامەتی لە ئەنجومەنی دەستە و بە

زۆرینەی ڕەها پەسەند دەکرێت لە حاڵەتی هاتنەدی یەکێک لەو حاڵەتانەی لە بڕگەی (یەکەم)ی سەرەوە هاتوون.

سێیەم: سەرۆکی ئەنجومەن لە پۆستەکەی لادەبرێت بە بڕیارێک لە پەرلەمانی هەرێم کە بە زۆرینەی ڕەها دەریدەکات لەسەر داوای زۆرینەی ئەندامە سەرەکییەکانی ئەنجومەن لە حاڵەتی هاتنەدی یەکێک لەو حاڵەتانەی لە بڕگەی (یەکەم)ی سەرەوە هاتوون.
چوارەم: ئەندامی یەدەگی یەکەم بەپێی ڕیزبەندی پەسەندکراو لە بڕیاری پەرلەمانی هەرێم جێگەی ئەو ئەندامە دەگرێتەوە کە ئەندامێتییەکەی بە یەکێک لەو هۆکارانەی لە بڕگەی (یەکەم)ی سەرەوە هاتوون کۆتایی هاتووە.

بەشی چوارەم
مافەکانی سەرۆک و ئەندامانی ئەنجومەن

ماددەی شازدەهەم:
سەرۆکی ئەنجومەن بە پلەی وەزیر دەبێت، جێگری سەرۆک و سکرتێر و ئەندامە سەرەکییەکانی ئەنجومەن بە پلەی بریکاری وەزیر دەبن، ئەندامە یەدەگەکانیش بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی دەبن.

ماددەی حەقدەهەم:
پێویستە ئەنجومەنی وەزیران حوکمەکانی ئەم قانوونە جێبەجێ بکات.

ماددەی هەژدەهەم:
ئەم قانوونە لە ڕێکەوتی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی جێبەجێ دەکرێت.

هۆکارەکانی دەرکردنی ئەم قانوونە:
لە پێناو ئەوەی پرۆسەی دانوستاندن لە نێوان نوێنەرانی هەرێمی کوردستان – عێراق و حکومەتی ناوەندی لە عێراق بە شێوەیەکی دروست و هاوسەنگ بەڕێوە بچێت و نوێنەرانی هەموو دەسەڵاتە فەرمی و دەستەکان تێیدا بەشداری بکەن و بەرپرسیارێتی ئەنجامەکانی بگرنە ئەستۆ بە مەبەستی کۆتاییهێنان بە کێشە هەنووکەییەکانی نێوانیان، لەگەڵ چەسپاندنی مافە دەستوورییەکانی گەلی هەرێم و بەرگریکردن لە بەرژەوەندییە باڵاکانی، ئەم قانوونە دەرچووێندرا.

هەولێر، ١٥ی نیسانی ٢٠١٢

- ئەم پڕۆژەیە لەسەر داواکاری سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانی

هەرێمی کوردستان لەلایەن هەریەک لە دکتۆر نوری تاڵەبانی و دکتۆر مستەفا زەڵمی، خوا لێی خۆش بێت، ئامادە کراوە.

شەڕی ئێران، فەلسەفە، سیاسەت و کوردستان!؟.. برایم فەڕەشی

باس لە شەڕی ئەمریکا- ئیسرائیل و ئێران بۆتە هەواڵی سەرەکی مەدیا و ناوەندەکانی سیاسی جیهان، چەند ڕۆژە ناوی کوردستان تێکەڵ شەڕەکە کراوە. بۆچوونی سیاسی، حزب، دەوڵەت و پارلەمان لە ئورووپا یەکتر ناگرنەوە. بەشێک گرێدراو لە تەک سیاسەتی ئامریکا و ئیسرائیل ئەم هێرشانە بە بەرحەق دەزانن. چەپی ئورووپا، ئەم هێرشانە ئیدانە دەکەن و بە شەڕی ئەمپڕیالیستی دەزانن و بە ئەوەش ئاماژە بە شیلی و وێتنام و کودتا دژی موسەدیق، شەڕی عێراق، لیبی و ئەفغانستان دەکەن!

فەیلەسووفان بە ناقانوونی بوونی ئەم هێرشانە، پشت بە پەسەندکراوەکانی ئوئێن و قانوونی بنەڕەتی وڵاتان و مافی خەڵکان و سەروەری سیاسی، ئەخلاق و پڕەنسیپ دەبەستن و پێشێلکردنی هەر کام لەو لایەنانە نادروست دەبینن و جەخت لە سەر ئەوە دەکەنەوە کە هێرشی ئامریکا و ئیسرائیل بۆ ڕزگارکردنی خەڵک نییە کە ٤٧ ساڵە لێی بێدەنگن. بە وتەی ئەوان دەوڵەتان مامەڵاتی بازرگانی لە گەڵ ئێران بەلایەنەوە گرنگتر لە مافی مرۆڤ و ئازادییە و ئەوان ئیشارە بەوە دەکەن کە لەو دوو ڕۆژەی دەیان هەزار کەس کوژران، بۆچی هیچ کردەوەیەک بۆ پێشگیریی لەم کۆمەڵکوژییە لە لایەن ئامریکا و ئیسرائیل و ئورووپا و ئوئێنەوە نەبیندرا؟

ڕیشارد داوید پرێشت Richard David Precht دەبێژێ حکوومەتی ئامریکا دەوڵەتی موسەدقی ڕووخاند و دوای ڕووخانی حکوومەتی شا بە ئەوەی لایەنگرانی موسەدق نەیێنە سەر کار حکوومەتی ئیسلامیان بە سەر خەڵکدا داسەپاند و ئەستاش مەبەستی ئامریکا ڕزگاریی خەڵکی ئێران نییە و مەبەستی ئابووریی، سیاسی، ژئۆپۆلیتیک و کێبەرکێی ناوچەیی لە گەڵ هێزەکانی تر وەک چین بۆ ئەوان گرنگترە. فەیلەسووف ریشارد

داوید پێشت وڵامی بە ئەو پرسیارە نییە کە کۆتایی شەڕ و ڕژیم چۆن دەبێ؟ ئەو دەبێژێ کە ئامریکا و ئورووپا و ئیسرائیل باس لە کۆتایی ڕژیم دەکەن، بەڵام ئەوان هیچ پلان و بەرنامەیەکیان بۆ دوای ڕژیم نییە، پێشت دەڵێ نازانم چی دەبێت و چی دێتە پێش.

سەرانی ئورووپا سیاسەتی ڕوون لە خۆیان نیشان نادەن. سپانیا پشت بە پڕەنسیپەکانی ئوئێن دەبەستێ، سێ وڵاتی ئاڵمان و بریتانیا و فەڕانسە خۆ لە پشت ئامریکا و ئیسرائیل دەبیننەوە و لە هەمانکات وەزیری دەرەوەی ئاڵمان دەبێژێ ئێمە بە هیچ چەشنێک بەشداری شەڕ نابین، رەییسەکەی سەرەکوەزیرانی ئاڵمان، لە دیدار لە گەڵ ترامپ پشتیوانی لەو شەڕە دەکات بە گەیشتن بە ئازادی خەڵکی ئێران، ئەوە لە کاتێکدایە کە دەوڵەتی ئاڵمان بە درێژایی ٤٧ ساڵ پشتیوانی سیاسی ئابووریی سەنعەتی و نیزامی ئێران بووە و بە هەموو چەشنێک نزیکترین شەریکی سیاسی و ئابووریی و سەنعەتی ڕژمی مەلاکان بووە و لە ڕێگای بانکی ئورووپا-ئێران لە هامبورگ و سێسەد شیرکەتی ئاڵمانی لە وڵاتانی خەلیج ئاسانکاریان بۆ بازدان بە سەر گەمارۆکانی ئامریکا و ئورووپا کردووە و هاوکات وەزیری دەرەوەی ئاڵمان، ئەمڕۆژانە لە ئیسرائیل بووە و پشتیوانی حکوومەتی ئالمانی لە ئیسرائیل ڕاگەیاند و مەرتس سەرەکوەزیرانی ئاڵمان دوێنێ دەبێژێ، پرسیاری بە وڵام لە سەر ئەو شەڕە زۆرە، ئەوەش لە کاتێکدا بە هۆی داخرانی ڕێگای هورموز بە پاپۆڕەکان، نرخی بەنزین و شتومەک ڕۆژانە لە ئورووپا هەڵدەکشێ. لە لایەکیتر ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان جگە لە دەرکردنی بەیاننامە، هیچ کاریگەرییەکی نەماوە.

ئەوانەی تا ئێستا وەدەنگ هاتوون و ژمارەیان لە چەند تاکە کەس تێناپەڕێ، بەچوونی کلاسێک لە چوارچێوەی تێگەیشتنی سەردەمی ڕۆشنگەریی دەنوێنن کە لە پەسەندکراوەکانی ئوئێن و قانوونی وڵاتاندا بە شێوەی گشتی هاتووە.
گۆڕانکارییەکانی بیست و پێنج ساڵی ڕابوردوو پاش یازدەی سپتامبری ٢٠٠١ و هێرش بۆ ئەفغانستان و عێراق و لیبی و شەڕی یۆگسلاوی و شەڕی ئۆکراین، تێگەیشتنی کلاسێکی ژێرپێ خستووە و دامودەزگای جیهانی وەک ئوئێن و ئەوانیتری تووشی قەیران و بێکەڵکی هاتوون و وڵاتان بە پێی مەیل و بەرژەوەندی خۆیان دەجولێنەوە و جوڵاونەتەوە و پابەندی بە پڕەنسیپ و پەسەندکراوەکانی نەتەوە یەکگرتووەکان ئیتر ،،مانای،، نەماوە.

سەلوایگ ریشتر Solveig Richter لێکۆڵەری بواری ئاشتی دەبێژێ :،،

تێگەیشتن لە مافی خەڵک تێکدراوە،، ئەم تێکدانە نەک لە بیست و پێنج ساڵی ڕابوردوو، بەڵکو لە سەرەتای سەدەی بیستەوە لە بازنەی دەوڵەتان و سیاستپیشە و نیزامی و ڕۆشنبیران، لە ئارادا بووە بۆ پێشێلکردنی مافی مرۆق و خەڵک و نەتەوەکان بە وێنە مافی نەتەوەیی کورد وەک یەک نەتەوە لە لایەن دەوڵەتانی ناوچە و زلهێزەکان بریتانیا، فەڕانسە، رووسیە، ئامریکا و ئەوانیتر تا ئێستا پێشێل کراوە.
لە بازنەی ڕێکخراوەی نەتەوە یەکگرتووەکان، ماف گرێدراوی بەرژەوەندیی لایەنەکانی دەستڕۆیشتووە لە ناو ئەو ڕێکخراوەیە ماوەتەوە. هەر بۆیە مافی نەتەوەی بە دەوڵەتی کورد، کە ڕیفراندۆمی ٩٨٪ نەودوهەشت لە سەدی، خەڵکی باشووری کوردستان بە سەربەخۆیی لە پشت بوو، هیچ بایخەکی پێنەدرا.

نوام چامسکی Noam Chomsky فەیلسووفی ئەمریکایی بەردەوام سیاسەتی ئامریکای لە بەرانبەر ئێران ڕەخنە گرتووە و تا ئەو شوێنە چوو کە بکەوێتە سەنگەری ئێران و چاو لە هەموو جنایەتەکانی ئەو ڕژیمە ببستێ. ئەو لە هەمانکات پشتیوانی لە باکووری کوردستان دەکرد و بەردەوام ڕەخنەی لە حکوومەتی تورکیا دەگرت و بە شێوەی بەرچاو لایەنگریی ڕۆژئاوای کوردستان و ئەو سیستەمە بوو، کە لەوێ دامەزراوە. ئەو لە هەمان کات دژی چالاکی نیزامی پارتی کرێکاران بوو. ئەو باسی لە کوردی ڕۆژهەڵات کردووە کە بە تووندی دەچەوسێندرێنەوە و جەختی لە سەر ئەوە کردەتەوە کە کورد “دەبێ لە ناو خۆیاندا یەکگرتوو بن،،. چامسکی لە پاڵ ئێرانی دژی ئەمپریالیست خۆی دیتەوە و باس لە ئاتۆنۆمی بە کورد دەکات و تێگەیشتنی ئەو چەپانە دەنوێنێ کە خۆیان لایەنگری مافی کورد لە قەڵەم دەدا و شەڕی نیزامیان لە گەڵ ڕژیم دەکرد و لە ورچەرخانەکی بەپەلەدا کەوتنەوە پشتگیریی لە ،،ئێرانی دژی ئەمپریالیست،، و لە درێژەدا سەریان بە دەستی هەمان ڕژیم تێدا چوو! ئەمڕۆش چەپی ئێران لە گێژاوەکی سیاسییدا خۆیان دەبیننەوە و بەشێکیان پێیانوایە ڕێژیان لە تەک کوێی ئەو کابرایە هەڵدە، کە دەیان ساڵە لە دژی وەستان و بەشداری ڕووخانی ڕژیمەکەی بوون. گویدۆ شتاینبەرگGuido Steinberg وەک زۆر سیاسی و فەیلەسووف دەبێژێ: ،، باوەڕ ناکەم هەرشی هەوایی دێموکراسی بە ئێران بهێنێ…،،
گرفتی ئەم خێڵە هەمە لایەنە کە خۆیان لە چەند مەتەرێزدا دەبیننەوە، نەزانی نییە. ئەوان خاوەنی تئۆری و ئیدئۆلۆژی و زانین هەن، ئەوەی نییانە پایبەندنەبوون بە بایخ و کەسایەتی سەربەخۆی خۆیان و خاوەنی دەپل مۆڕاڵ بوونە! ئەو تیپانە، سیاسی، زانستپیشە،

فەیلەسووف و کەسانی باڵای کۆمەڵگا خۆ لە ڕاستییەکان دەدزنەوە و بە پێی بەرژەوەندیی و پارێزگاریی لە پۆست و مەقامی خۆیان دەجوڵێنەوە. ئەو کەسانە بەردەوام جێگەیان لە ناو مەیدادا دیارە و کەسایەتی ڕاستەقینەیان ناکەوێتە بەرچاو و بە باشترین شێوە مەدیا بەکار دەهێنن.
سیاسی ناو دەوڵەتان و پارلەمان و دامودەزگا و ڕۆشنبیران و نووسەر و فەیلەسووفی لەو چەشنە جیهانی ئەمڕۆیان پێکهێناوە و پۆزەسئۆن و بەرژەوەندی خۆیان و دەستە و گرووپیان بایخی زۆرترە، هەتا پابەندی بەو تئۆریانەی فێری بوون. بەشێک لەوان بە هەموو شێوەیەک بە باشی خۆیان لە گەڵ ڕژیمەکانی دیکتاتۆر ڕێکدەخەن.

یورگن هابەرماس Jürgen Habermas باس لە دێموکراسی و مافی مرۆڤ دەکات، تێگەیشتنی سەرەکی ئەو خۆی لە ئینتگراسیۆنی خەڵکانی ئورووپا و ناسنامەی ئورووپی و جیهانی دا دەبینێتەوە. ئەو لە مەڕ شەڕی دوازدە ڕۆژەی ئێران ئیسرائیل ئامریکا و شەڕی ئێستا هیچی نەگوتووە و لە مەڕ کارەساتەکەی ٧ی ئوکتۆبەری ساڵی ٢٠٢٣ پشتگیریی لە ئیسرائیل بە دژی هێرشەکانی ئێران کرد و مافی خۆپاراستنی ئیسرائیلی بە هەموو شێوەیەک لە حاند ئێران و حەماس هێنایە زمان .
هابەرماس هەرچەند ئاشنا بە مەسەلەی کورد بووە و دەستی کوردی لە زانستگای هایدلبێرگ هەبووە، بە نووسین و بە گوتن باسی لە کوردی نەکردووە.

ماتیاس کونتسل Matthias Küntzel پۆلیتۆلۆگ و مێژوونووس کە پێشتر کتێبی لە سەر نازیسم و جوو، نازیسم و ئیسلام، ئاڵمان و پەیوەندی ئێران نووسیوە و بە لێکۆڵینەوە لە سەر ئیدئۆلۆژی ڕژیمی ئێران، بەو ئاکامە گەیشتووە کە کاکڵی ئەو ئیدئۆلۆژییە لە خۆیدا دژی یەهوود و ئیسرائیلە و وەک مەترسی بە لەناوبردنی ئیسرائیل لێکیدەداتەوە. لەو گۆشە نیگایەوە بە تووندی ڕەخنە لە حکوومەتی ئاڵمان دەگرێ کە سەرەڕای ئەم ڕاستییە، شەریکی نزیکی تیجاریی و ئابووریی ڕژیمی ئێران بووە و هەیە. پێشتر نووسەری ئەم دێڕانە لە چەند بابەتدا بە بەرفراوانی باسی ئەم شەریکایەتییەی کردووە کە مێژووی درێژتر لە ڕژیمی ئیسلامی هەیە و ئاڵمان زیاتر لە سەد و بیست ساڵە ئیسلامی بە مەبەستی سیاسی خۆی بەکارهێناوە و لە سەردەمی هیتلەر بەڵێن بە موفتی موسڵمانان درا ،کە جووی باڵەکان سەرجەم قڕ بکەن.
شەڕەکە بەشێکی کەوتەتە ناو ماڵی کوردی بێ وڵات، کە هیچ نوێنەرێکی لە دامودەزگای ناونەتەوەیی نییە و لایەنی سەربەخۆی سیاسی، ئیجاریی

دەوڵەتان نییە و بە وتەی چامسکی ” یەکگرتوو نییە،. کورد لەم جیهانە ئاڵۆزەدا کە تا ئێستا هیچ هاوپەیمانێکی جیددی نەبووە، دەبێ چی بکا و چۆن بە مافی خۆی بگات، بە تایبەت کاتێک ئاوا لە هاوپەیمانییەکانی خۆی لە ناوچە و وڵاتانی ڕۆژئاوا دەداتەوە؟
هەر بەشێکی کوردستان بە خەڵکەکەیەوە، کراوەتە بارمتەی ناو دەستی دەوڵەتانی تورک و فارس و عەرەب کە دژی کورد هاودەست و هاوپەیمانن. کورد جیا لە یەکگرتوو نەبوون، هێشتا خاوەنی ئەو بەرنامە و ستراتێژییە نییە کە خۆی وەک یەک نەتەوە و یەک خاک و یەک جوغرافیا نیشان بدات.
دیاڕەگی کورد لە ناوخۆی و دەرەوەی خۆی بەرتەسک ماوەتەوە. لە کاتی کارەساتەکان هەر ناوچە لە لایەنی سیاسی و دیپلۆماسی بە تەنیا دەمێنێتەوە. کورد لە جیهانی ناوخۆی و جیهانی دەرەوە، یەک نەتەوە نانوێنێ و وەک چوارپارچەی ئاڵۆز دەکەوێتە بەرچاو و سیمای یەک نەتەوە لە خۆی نیشان نادات و جیهانی ناو سیاسەت و دیپلۆماسی و تیجاڕەیی حیسابی بۆ ناکات، مەگەر بە کاتە گونجاوەکان کە سوودی خۆیانی تێدا بێ.
ئاڵۆزییەکانی کورد لە خۆیەوە دەستپێدەکات، کاتێک خۆی وەک یەک نەتەوە، یەک خاک، یەک سیما نانوێنێ! شەڕی ئێران و داهاتووی ئەو وڵاتە دەستکردە، بە کورد وەک پرسیار دەمێنێتەوە و لەوە ناچێ خەونی دەموکراسییەکردنی ئێرانی یەک پارچە بێتە دی. دواڕۆژی ئێران بە تایبەت ئێستا کە بە پلانی لە هەموو لایەنەکەوە زاڵە و ستراتێژی ڕوونی شەڕ لە گۆڕێدا نییە، ئەم پرسیارە جیددیتر دەکاتەوە، کە کورد دەبێ چی بکات؟ ئایا بێدەنگی و چاوەڕوانی و ناڕوونی بەرنامە و ستراتێژی، کورد بەرەو کوێ دەبات؟!

برایم فەڕشی
13.03.2026

- سەرچاوەی قسەی کەسانی ناو ئەم نووسراوەیە، مەدیای ئاڵمان، ئینترنێت، یۆتووب، کتێب ئەو کەسانە.

سێ وێنە و سێ هاوکێشەی جەنگی سەدەی ئێران و ئەمریکا و ئیسرائیل.. شوان عەباس بەدری

1

سێ بەشی جیهان و بە تایبەتیش لایەکی کورد لە باشوور پێیان وایە ئەمریکا خەریکی رووخاندنی دەسەڵاتی ئاخووندەکانە و رژێمێکی سیاسی نوێ لە ئێران ئەهێنێتە سەر کار و خۆیان بۆ ئازادی خاکی کوردستان لە ڕۆژهەڵات ئامادە کردووە و بە نیازن نەوروز لە سنە و کرماشان و سەقز و مەهاباد و مەریوان و ئیلام بکەن، دڵنیابن لەبەر سێ هاوکێشەی سانا و ساکار هەرگیز ئەمریکا بەو کارە هەڵناسێت کە بریتین لە یەکەم ئەمریکا هەرگیز زیانی ملیارها دۆلاری ساڵانە لە خۆی نادات کە لە ڕێی پاراستنی وڵاتانی کەنداو لە هەڕەشە و مەترسییەکانی ئێران دەستی دەکەوێت و ئەو وڵاتانەی کردووە بە بنکەیەکی سەربازی هەمیشەیی بۆخۆی مەگەر ئەڵاهومە وەک سەدام جێگرەوەیەکی خراپتر و مەترسیدارتر لە ئێران لەناوچەکە دروست بکات، دووەم بەریتانیا و فەرەنسا هەرگیز بەو کارە ڕازی نابن چونکە ئەم سیستمە سیاسییە فول ئایینی و تووندڕەوە شیعەیە دروستکراوی خۆیانە و خۆیان کۆڵەکەکانی هەرێمە سیاسییەکەیان دروستکردووە.

سێیەمین هۆکاریش بریتییە لەوەی کە ئیسرائیل هەر لەسەرەتای دامەزراندنییەوە تاوەکوو ئێستا لەسەر بنەمای دوژمن و دوژمنی وەهمی بنیاتنراوە و جەنگ و بەرگری و ترس و گەش کردنی دانیشتوانەکەی بە فۆبیای کۆمەڵکووژیان لە لایەن موسڵمانان و مەسیحییەکان داینەمەی مانەوە و بەردەوامی ئەو وڵاتەیە و هەربۆیە هەرگیز هەژدیهایەکی حەوت سەری وەک سیستمە سیاسییە ئایینییە توندرەوەکەی ئێران لەناو نابات، ڕەنگە وەک ئێستا بە مەبەستی چەند گۆڕانکارییەک لە یارییەکە هەستێت بە بەردوومانکردن و کووشتنی ژمارەیەک سەرکردە و فەرماندەی ئێران بەڵام ئەستەمە لەڕەگەوە ئەو سیستمە لە ئێران هەڵکەنێت.

2

سەبارەت بە لەناوبردنی ئیسرائیلیش دڵنیابن روسیا هەرگیز رازی نابێت ئەو وڵاتە شوختێکی تێکەوێت چ جای ئەوەی وەک ئێران و هەندێک لایەنی تر بانگەشەی لەناو بردنی دەکەن ڕێگەبدات بە لەناوبردنی

ئیسرائیل ئەوەش لەبەر ئەوەی نزیکەی لە سەدا پانزدەی دانیشتوانی جولەکەکەی ئیسرائیل بە رەچەڵەک یان دەگەرێنەوە بۆ روسیا یان سەر بە وڵاتانی یەکێتیی سۆڤێتی جاران و بە زمانی روسی قسە دەکەن، بە کورتی و بە کوردی روسیا ئیسرائیل بە بەشێک لە جیهانە فەرهەنگی و کلتووری و کۆمەڵایەتییەکەی خۆی دەزانێت و ئەمەش بە ئاشکرا لە قسەکانی ڤلادیمیر پوتین سەرۆکی روسیا رەنگیداوەتەوە .

3

لە کۆتاییشدا دەبێت بزانین کە ئێرانێکی بە عەلی خامنەیی و هەندێک دەم و چاوی ناو سوپای پاسداران بە بەردەوامیدان بە سیستمی سیاسی ئاخووندەکان چ بەگۆڕانکاری بنچینەیی و عەقیدەیی و چ بە ئەو گۆڕانکارییە بۆ ئەمریکا و ئیسڕائیل و رۆژئاوا پێویست بوو و بە کووشتنی عەلی خامنەیی ئیمامێکی تریان بۆ ئیمامەکانی شیعە زیادکرد و ئێستا لای زۆربەی شیعەکان عەلی خامنەیی رابەری تیرۆرکراوی شۆڕشی ئیسلامی ئێران سیانزەیەمین ئیمامی مەعسوومی موسڵمانە شیعەکانە و لە دوای راگرتنی جەنگی ئەمریکا و ئیسرائیل دژ بە ئێران و دڵنەوایی ئەو دوو وڵاتە لە درێژکردنەوەی تەمەنی دەسەڵاتی سیاسی ئێران و دوورخستنەوەی ئەو وڵاتە لە هەرجۆرە هەڵگەڕانەوەیەکی سەربازی ناوخۆیی و بە تەواوی دەستەمۆکردنی جیهانی عەرەب لە ژێر ڕکێفی خۆیان بەبیانووی پاراستنیان لە مووشەکەدوورهاوێژ و درونە مۆدێرنەکانی ئێران یان ئەوەتا لە تەنیشت خومەینی دەینێژن ((کە ئەمە زیاتر ڕێی تێئەچێت))، یان بە جیا مەزارێکی ئەفسانەیی بۆ دروست دەکەن و خەڵکیش بۆ بەدیهاتنی راز و خواستەکانیان سەردانی دەکەن و 37 ساڵ دیکتاتۆری ڕەها و چەپۆکە ئاسنینە بێ بەزەییەکەی بەرامبەریان فەرامۆش دەکەن!

شوان عەباس بەدری

هۆنراوە بۆ منداڵان..
نەورۆزە.. رۆزا شوان

ئەمڕۆ جەژنی نەورۆزە
جەژنی کوردە پیرۆزە

* * *

شاجــــەژنی کـوردســــــتـانـە‌
ســــەری ســاڵی نـوێـمــــــانـە

* * *

نــــــە‌ورۆز جـــــەژنـی شـــــادیـیـە‌
رزگـــــــاری و ئــــــــــازادیـیـە

* * *

خـــــــۆشی و پــــــیـرۆزبـایـیـە‌
گـــــــۆرانـیـیـــــە و شـــــــــایـیـە

* * *

دیـــــاری نــــــــە□ورۆز نــــــێـرگـزە
گـــــوڵـی جـــــوانـی ئــــــەم وەرزە

* * *

رۆژی ســــــــە‌ـیران و گـە‌شــــــتـە‌
کـوردســــــتـانـمـان بـە‌هـە‌شــــــتـە

نەرویـج: ٢٠٢١

کۆترێکـی بێ ئاسـمان.. شیعـری شەهلا نوری

ئێوارەیەکی چۆڵ…
بووم بە گەردەلوولی سەما و
بە دەوری خۆمدا دەخولامەوە،
گەردوون وەک سێبەرێک،
لەگەڵ هەر لەرینەوەیەکی جەستەمدا دەجووڵا
هەستەکانم ببوون بە گڕ و سۆز،
هەندێکیان وەک هەڵۆ بەرەو ئاسمان هەڵدەفڕین و
هەندێکی تریش لای من…
دەبوون بە ئاوازی جەستەم بۆ ڕازی هەنسک و سەمایەکی بێدەنگ!
تەنم دەلەرایەوە،
قەدی ماندووم دەچەمایەوە

لـەگەڵ سۆزی ئەو برینانەی
لـە ناخمدا دەتلانەوە...
لـە پشت پەنجەرەکەمەوە، کۆترێکی ڕێبوار ڕاوەستا،
ئەو بێدەنگ لـێی دەڕوانیم و تێدەگەیشت...
دەیزانی ئەمە سەمای شادی نییە،
خولانەوەی ڕۆحێکی ماندووە
لـە جەستەیەکی سەربڕاودا،
سەمای سەرەمەرگی کۆترێکی ب□ ئاسمانە!

شیعری شەهلا نوری